

DOI: [10.32702/2307-2156-2019.2.21](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.2.21)

УДК 351

К. П. Чорна,

кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри господарського, трудового права та цивільно-правових дисциплін, Міжрегіональна Академія управління персоналом, Київ

ОРГАНІЗАЦІЯ УРЯДУВАННЯ У ЗУНР: ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОКРАТІЇ ТА ДИКТАТУРИ

K. Chorna

PhD. of Law, Associated Professor, Professor of the Department of Business law, labour rights and civil-law disciplines, Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv

ORGANIZATION OF THE GOVERNMENT IN THE WUPR: FEATURES OF DEMOCRACY AND DICTATORS

Запропоноване дослідження є аналізом організації національного урядування в етнічних українських землях, які входили до складу Австро – Угорської імперії, що припинила своє існування після Першої світової війни. У роботі охарактеризовано історичну спробу західного українства побудувати власну державність – «Західно-Українську Народню Республіку» (в Акті Злуки – Західну область Української Народної Республіки): описано етапи боротьби за територію, особливості створення та поступального реформування владних структур, причини переходу від демократії до диктатури; окремо досліджено процес формування, діяльність та співпрацю центральної і місцевої виконавчої влади. Значна увага також приділяється відносинам ЗУНР і УНР та геополітичному аналізу умов, у яких формувалася державність; окреслено її головні досягнення, причини падіння та історичні уроки.

Problem setting. The idea of organizing independent autonomy in the Ukrainian lands belonging to the Hapsburgs arose long before the UPR: the leading political parties, in particular the Galician ones, fought systematically for the national identity of Ukrainians by protesting against the old imperial churious electoral system, which gave the representatives of the Polish ethnos much more places in Viennese Parliament than Ukrainians.

Recent research and publications analysis. The reasons and prerequisites for the emergence of the WUPR are described in the works of the prominent English historian Taylor AD P. and the Ukrainian scientist Y. Isaevich.

Paper objective:

- Describe the historical reasons and preconditions for the national state construction in Western Ukrainian lands
- To study the features of the reform of the local (district, district, city, rural) government
- to consider geopolitical aspects of the activities of the governing bodies in the WUPR and to characterize the level of external influence on the processes of state building

Paper main body. Austria-Hungary in the final decades of its existence - a parliamentary monarchy led by the emperor, whose power is limited by the State Council (parliament

consisting of the House of lords and ambassadors of the House). The monks were appointed directly by the monarch from among the most notable clan aristocracy and representatives of the higher clergy. The lower chamber is composed of deputies (ambassadors) of the provinces, so at the beginning of the twentieth century by the "Law of Election to the Council of State" is a representation of a mandate amounted to 109 thousand people; for the Polish ethnoses, the same mandate was given to 66 thousand, which undoubtedly raised the "Ukrainian question" by a step above and the Viennese government was forced to admit its existence.

Conclusions of the research. *Despite its short existence, the WUPR left an important historic lesson in national state-building, and its main achievements were: the brilliant revival of the armed forces, the rights of national minorities, the legal abolition of gentry privileges (without the persecution of the aristocracy), the development of local self-government, effective human resources policy, resistance to the traditional European law - all this could serve as an example of effective governance not only for the UPR, but also for the European world that has been absorbed by the chaos the post-war foreign territorial and internal power struggles and often showed painful for society transition from democracy to totalitarianism, from helpless ochlocracy to absolute classical dictatorship.*

Ключові слова: *ЗУНР; УНР; УНРада; Акт Злуки; Соборність; Виділ УНРади; Директорія; Тимчасовий Державний Секретаріат; повітові комісари; Диктатор; Військова канцелярія; Колегія головно уповноважених; Антанта.*

Key words: *WUPR; UPR; UPGovernment; Akt Zluku; Unity; faculty UPGovernment; Directory; Temporary State Secretariat; county commissars; Dictator; Military stationery; The College of Authorized Authorities; Entente.*

Постановка проблеми у тезовій формі та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Ідея організації власного автономного урядування в українських землях, які належали Габсбургам – створення власного сейму та адміністрації, – виникла задовго до появи УНР: провідні політичні партії, зокрема, галицькі, систематично боролися за національну ідентичність українства шляхом протестів проти старої імперської куріальної виборчої системи, яка давала представникам польського етносу значно більше місць у віденському парламенті, ніж українцям. Цілком вірогідно, що густонаселені землі Східної Галичини домоглися би від віденського уряду, схильного до політики мирних реформ, не лише ширшого представництва, але й, у кінцевому підсумку, національної автономії. Адже Державна рада (імперський парламент) не чинила значних перепон українському національному політичному, культурному та релігійному рухові, і початок ХХ століття позначився його піднесенням: виникненням низки національних політичних партій, економічних товариств, громадських просвітницьких, спортивних і навіть напіввійськових організацій, а також суттєвим зростанням кількості соціальних та освітніх закладів, для розвитку яких (за клопотанням місцевих сеймів) виділяв кошти центральний уряд. Проте внутрішні хвилювання в імперії та наростання загрози розпаду посприяли відмові від політики підтримки національних меншин, і монархія знову почала діяти за принципом: «розділяй та владарюй», який якнайбільш повно втілювався в організації територіальної влади у східних провінціях. У більшості цих земель чисельно переважали етнічні українці, і тому їх спроби використати післявоєнні хвилювання у Європі у власних національних інтересах є цілком аргументованими. ЗУНР же є кульмінаційним періодом цієї боротьби, і механізми та принципи втілення власної моделі державності у несприятливому міжнародному оточенні й досі не мають однозначної історичної оцінки та вимагають додаткового наукового опрацювання.

Аналіз досліджень і публікацій. Незважаючи на те, що проблема досліджуваної державності досі не має однозначної оцінки науковців, окремі аспекти її діяльності отримали конструктивне опрацювання. Так, причини і передумови виникнення ЗУНР описані у роботах видатного англійського історика Тейлора А.Д. П.[2] та українського вченого Я. Ісаєвича [2]. Об'єктивний аналіз проблеми урядування у західноукраїнських землях в 1918-1919 рр. якнайповніше викладений у працях українського державного діяча та учасника УНРади М. Лозинського[3]; у науковій спадщині вченого –енциклопедиста, організатора українського визвольного руху В. Кубійовича[9]. У статті використано і оцінку діяльності ЗУНР одним із очільників української революції, Головою Директорії УНР В. Винниченком[4] та матеріали з історії українського війська[8]; головними ж джерелами для дослідження механізмів урядування у ЗУНР послужили тексти законів [6, 7] та їх науковий аналіз[5].

Формулювання мети статті:

- описати історичні причини та передумови для національного державного будівництва у західноукраїнських землях;
- проаналізувати формування механізмів урядування у ЗУНР ; розглянути їх склад, компетенції, переваги та недоліки діяльності у період демократії та диктатури;
- дослідити особливості реформування місцевого (окружного, повітового , міського, сільського) урядування;
- розглянути геополітичні аспекти діяльності органів управління в ЗУНР та охарактеризувати рівень зовнішнього впливу на процеси будівництва держави;
- довести демократично-правовий характер ЗУНР та її історичне значення для подальшого державного будівництва на українських теренах

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів.

До початку Першої світової війни значна частина західноукраїнських земель входила до складу Австро – Угорської імперії як її провінції. Так, Львів був регіональним центром Королівства Галичини та Лодомерії – найбільшої провінції, яка складалася з українських та польських територій (Коронного краю); габсбурзькими були і Буковина та поділене між кількома угорськими комітатами (адміністративними одиницями) Закарпаття, - ці землі зазнавали відповідно значного румунського та угорського впливу.

Австро-Угорщина у прикінцеві десятиліття свого існування – парламентська монархія на чолі з імператором (цісарем), влада якого обмежувалася Радою Державною (парламентом, який складався з Палати панів і Палати послів). Пани призначалися безпосередньо монархом із числа найбільш знатної родової аристократії та представників вищого духовенства. Нижня ж палата складалася із депутатів (послів) від провінцій: так, на початок ХХ століття за «Законом виборчим до Ради Державної» це представництво становило один мандат на 109 тисяч населення ; для польського етносу надавався ж один мандат на 66 тисяч, що, безперечно, підняло «українське питання» на щабель вище, і віденський уряд був змушений визнати його існування.

Історичні дослідження свідчать про лояльне ставлення західного українства до демократизованого цісарського уряду, який однаково дбайливо прагнув опікуватися власними окраїнами (принаймні , до реставрації абсолютизму) : етнічні українці різних станів були депутатами віденського парламенту; тут було ліквідовано ряд панщанних повинностей, провадилася поміркована національна культурна і релігійна політика; існувало декілька політичних партій та рухів, розглядалися питання щодо територіально – адміністративних реформ, які б дали змогу створити національну автономію (відокремивши східну(українську) Галичину від Західної (польської). Правління Габсбургів завжди було, насамперед, раціональним: уряд цієї багатоетнічної держави діяв виключно в інтересах династії, використовуючи у різні часи міць або слабкість того чи іншого етносу. Найбільш важливі урядові посади в Галичині, Буковині та Закарпатті діставалися представникам польського, румунського та мадярського етносів, які зазвичай сприяли відповідній національній політиці і в соціально- економічній, і в культурній галузях , - таким чином центральний уряд взяв курс на певну етнічну однорідність у приєднаних територіях. Такі преференції центру дали можливість уже на початок ХХ століття активізувати політичну і соціальну деукраїнізацію цих територій, зокрема, підпольських, і це викликало значні протести галицької української освіченої еліти, що, у прикінцевому результаті, і спричинило появу ЗУНР [1].

Зросла і роль національної церкви: підтримуване урядом високоосвічене греко-католицьке духовенство мало значний вплив на суспільне життя, опікуючись духовністю, освітою, охороною здоров'я. Про лояльне ставлення Відня до українства опосередковано свідчить і входження одного із найвидатніших митрополитів, Андрея Шептицького, до Палати панів Державної ради. Проте поразка Четвертого союзу у Першій світовій війні та подальший розпад Австро-Угорщини змусили зосередити українські державотворчі плани у дещо інших напрямках.

Отже, після проголошення імператорським маніфестом від 18 жовтня 1918 року курсу на федералізацію галицька і буковинська національна еліти створили Українську Національну раду, очолювану Євгеном Петрушевичем, метою якої була конституалізація нової національно-культурної автономії – Української держави у складі Австро-Угорщини, держави, до складу якої входили б землі Галичини, Буковини та Закарпатської України (остання не мала представників в УНРаді, але закарпатське українство заявило про наміри приєднатися до процесів державотворення).

Українська держава планувала враховувати інтереси усіх національних меншин шляхом їх участі в урядовому представництві; також задля захисту місцевих інтересів трьох земель були створені і виконавчі структури (комісії): одна загальна і дві територіальні. Проте планам подальшого мирного будівництва у черговий раз зашкодила австрійська прихильність до Польщі як до спадкоємиці Коронних земель: галицькі українці були змушені вдатися до збройного повстання, оскільки віденський уряд, опікуючись насамперед збереженням інституту монархії, а не долею окремих регіонів, планував «передати справи» не Українській Національній Раді, а генеральному комісару Галичини, призначеному Польською ліквідаційною комісією[2].

У програмі майбутнього національного будівництва, викладеній у двох історичних документах-зверненнях: «Український народ!» та «До населення міста Львова» були викладені головні принципи діяльності майбутньої Української держави:

- територією Української держави проголошувалися етнічні землі, які входили до складу Австро - Угорської імперії;

- іноземне урядування скасовувалося, а Українська Національна Рада проголошувалася вищим органом управління;

- усьому населенню проголошеної держави (і титульному етносу, і національним меншинам) надавалися рівні права і, зокрема, право обирати і бути обраним до майбутніх вищих органів законодавчої влади («присилати відпоручників») – до Ради і до майбутніх Установчих зборів, які мали скликатися після остаточної перемоги національної революції в західноукраїнських землях;

- кожний свідомий українець, за закликотом Української держави, мав ставати на захист національних завоювань , оскільки ні Румунія, ні Угорщина з Чехословаччиною , які вели боротьбу за Закарпатську Україну, ні, тим паче, Польща не збиралися віддавати колонізовані території, розпочавши збройну боротьбу проти проголошеної держави, уряд якої мусив постійно мігрувати (Львів, Тернопіль, Станіслав). Адже, незважаючи на те, що новостворений львівський український Центральний військовий комітет зумів мобілізувати численні сили, протистояти арміям супротивників (зокрема, регулярним польським військам) було неможливо[3].

Консолідація західного українства у 1918 році передбачала, перш за все, не будівництво окремої територіальної держави, а виключно проголошення її задля визволення від іноземного панування і майбутнього об'єднання з УНР. Саме тому таке гігантське історичне значення мав символічний Акт Злуки , який відбувся 22 січня 1919 року на Софіївському майдані у Києві. Цей виключно ідеологічний, патріотичний крок до Соборності не мав законодавчого підґрунтя, оскільки уряди УНР(Директорія) і ЗУНР (Тимчасовий Державний Секретаріат) переслідувалися і не визнавалися переважаючою більшістю сусідніх держав, - так, наприклад, ЗУНР як суб'єкт відносин розглядалася лише Віднем, решта ж колишніх земель монархії при підтримці Антанти зуміли залишити у своїх володіннях Північну Буковину і Закарпатську Україну. Таким чином, за Східною Галичиною, населеною українцями, яка, за Актом Соборності, отримала назву Західної області Української Народної Республіки, збереглася назва ЗУНР, і де-факто це було державне утворення, яке мало власні органи влади, армію, територію, самостійність, законодавчу систему та інші державні атрибути[4].

Отже, одночасно із проголошенням ЗУНР було представлено і її уряд, Тимчасовий Державний Секретаріат під керівництвом К. Левицького (пізніше - С. Голубовича). Уряд ЗУНР, складався із галузевих міністерств (секретарств), назви і кількість яких постійно змінювалися: внутрішніх, судових, земельних, військових справ ; торгівлі і промисловості, транспорту і шляхів, пошти і телеграфу, охорони здоров'я, праці і суспільної опіки, громадських робіт, освіти та віросповідання][5]. З цієї ж метою було збережено кращі зразки австрійського законодавства, які регулювали суспільне життя. УНРада ж (яка вважала себе тимчасовим органом – до скликання Сейму) разом з урядом зосередилися на державно-політичних актах, - таких як конституційний «Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель бувшої Австро - Угорської монархії», у якому були викладені основи державного суверенітету, а також на додаткових підзаконних актах - про вибори, громадянство, права національних меншин тощо [6].

Паралельно, під ретельним наглядом секретарства внутрішніх справ, формувалися і територіальні органи влади – у 40 повітах , сформованих після приєднання Буковини та Закарпаття, обиралися місцеві громадські ради і призначалися повітові комісари (останні мали особливі владні військові і цивільні повноваження, а також право розпускати обрані ради)[7]. За свідченнями істориків, місцеве врядування здійснювалося переважно колишніми австрійськими чиновниками, які присягнули на вірність Українській державі, - у першу чергу, це було продиктоване потребою у досвідчених кадрах , і, зокрема , це стосувалося галузей шляхів, транспорту, зв'язку, комунального обслуговування, охорони здоров'я, безпеки і правопорядку. Загалом дотримувався характерний і для ранньої УНР принцип технократії в управлінні, коли професійний досвід оголошувався вищою цінністю, аніж політичні погляди. Втім, існувала вимога про обов'язкове знання української мови та однієї з мов національних меншин (польської, єврейської, німецької, румунської); навесні 1919 року було введено віковий ценз (до 40 років) , стажування та атестація для державних службовців.

До важливих урядових досягнень у 1918-1919 рр. варто віднести зміцнення дієздатної багатонаціональної армії (УГА), очолюваної Начальним вождем (Головнокомандувачем), у складі якої були не лише піхота, кавалерія та артилерія, але навіть авіаційний корпус[8]. Уряд оголосив мобілізацію уже через декілька днів після свого створення , і до професійних збройних сил додалися тисячі добровольців. Увесь шлях УГА був доволі суперечливим, але у 1918 році галицькі українці під проводом Державного секретаріату військових справ змогли розпочати спробу національного будівництва саме завдяки відданості і мужності воїнства Української Галицької армії. Паралельно формувалися і органи внутрішньої безпеки : українська державна жандармерія та народна дружина(міліція); очолював службу Головний комендант; відповідно формувалися повітові, міські і сільські структури.

Не менш важливим кроком була і кампанія з експропріації земельних поміщицьких та церковних володінь, а також націоналізація лісів та пасовищ: землею заплановано було наділяти безземельних та малоземельних селян , інші ж угіддя оголошувалися власністю держави (громади) .

Заслуговує уваги і ефективна діяльність уряду у боротьбі з голодом у цих зруйнованих світовою війною та післявоєнними протистояннями територіях: повсюдно організовувалися безкоштовні їдальні та дешеву торгівлю найнеобхіднішими продуктами, існувала заборона на вивезення продовольства з території ЗУНР, проводилася жорстока боротьба зі спекулянтами, до вирішення продовольчої проблеми залучалися

церква і громадськість, ініціювалася гуманітарна допомога – і її надавали населенню як УНР, так і колишні протектори.

Таку саму оперативну діяльність відповідні секретарства ЗУНР розгорнули і у соціальній та культурній царині: продовжували свою роботу колишні заклади і відкривалися нові державні і приватні школи, лікарні; проводилася боротьба за львівський університет; нового статусу в освіті набула українська мова, а українська (греко-католицька) церква стала надійним союзником держави в українізації суспільного життя, у боротьбі із асоціальними внутрішніми явищами та у прагненнях здобути офіційне визнання ЗУНР у світі.

Органи державної влади ЗУНР, і рада і секретарства постійно зазнавали численних реформуваль. Так, навесні 1919 року рішенням Президії УНРади, найвищого органу управління, та Виділу УНРади, колегіального глави держави, який складався з Президента та 9 членів, було проголошено Диктатора ЗУНР – Є. Петрушевича. Цей зовні непопулярний крок, який не відповідав новим канонам європейської демократії, був викликаний, насамперед, військовою загрозою - польською окупацією території ЗУНР, і потребою у відповідному адмініструванні: адже навіть війська дружньої Директорії за ініціативою С. Петлюри у боротьбі проти більшовиків змушені були прийняти допомогу польського регулярного війська. В таких умовах надто «цивільний» Тимчасовий Державний Секретаріат припинив свою діяльність, і були створені залежні від диктатора Військова канцелярія і Колегія головноуповноважених, за якими, фактично, і було закріплено усю цивільну та військову владу у ЗУНР.

Диктатура у ЗУНР, безперечно, не була класичною формою необмеженої влади тирана, яка базувалася на насильстві, навпаки, - це був яскравий короткочасний приклад чіткої і злагодженої діяльності держави і суспільства у воєнних умовах. До безперечних досягнень диктатури належить зміцнення УГА, мобілізація добровольчих сил, успішна військова кадрова політика та піднесення бойового духу у Збройних силах. За місяць Диктатор ЗУНР Є. Петрушевич досяг того, чому не надавав достатньої уваги Державний секретаріат, який, на відміну від Генерального секретаріату УНР, опікувався насамперед господарством краю. Без єврейських погромів характерних для УНР і Криму, без виступів проти мирного польського населення, без переслідування шляхти лідеру вдалося зосередити не лише військову, але й усю суспільну активність на захисті завоювань національного повстання. Залишившись сам на сам з ворогом (Польщею, підтримуваною центральними учасниками Паризької мирної конференції), скасувавши Акт Злуки у зв'язку із вимушеними мирним домовленостями між УНР і Польщею, будучи позбавленим дієвої підтримки навіть тих держав, які прийняли дипломатичні місії ЗУНР, уряд ЗУНР змушений був емігрувати до Відня, де до 1923 року продовжував свою роботу спрямовану на здобуття незалежності соборною Україною[9].

Висновки. Незважаючи на короткий термін існування, ЗУНР залишила важливий історичний урок національного державотворення, а основні її досягнення: блискавичне відродження збройних сил, зафіксовані права національних меншин, законодавче скасування шляхетських привілеїв (без переслідувань аристократії), розвиток місцевого самоврядування, ефективна кадрова політика, опір на традиційне європейське право, - усе це могло служити прикладом ефективного урядування не лише для УНР, але і для тогочасного європейського світу, який був поглинутий хаосом післявоєнних зовнішніх територіальних і внутрішніх владних змагань і нерідко демонстрував болючі для соціуму переходи від демократії до тоталітаризму, від безпорадної охлократії до абсолютної класичної диктатури. У ЗУНР же без обмеження демократичних свобод, без порушення прав етнічних меншин, з урахуванням геополітичних, етнічних особливостей та культурних, духовних цінностей краю вибудовувалася нова державність, яка не тільки опиралася на модерний демократичний досвід, але й сама мала шанс стати її яскравим взірцем. Безумовно, головні причини, через які вона не відбулася, носять далеко не внутрішній характер, оскільки навіть критично налаштовані щодо ЗУНР вчені відзначають надзвичайно цінні риси організації урядування на цих територіях. Але Галичині, Буковині та Закарпатській Україні бракувало єдності через активне втручання колишніх суб'єктів Австро-Угорської імперії - Польщі, Румунії, Угорщини, Чехословаччини. Експансія цих держав, підтримуваних практично усіма великими гравцями на європейській післявоєнній арені, суперечлива політика УНР щодо ЗУНР, несприятливе міжнародне оточення - саме це призвело до втрати територій, але не до втрати національних прагнень. ЗУНР отримала найголовнішу ідеологічну перемогу: піднесення національної свідомості західного українства, яке було характерним для краю протягом усього ХХ століття і яке триває й донині.

Список літератури.

1. Я. Д. Ісаєвич. Королівство Галиції і Лодомерії // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К.: Наукова думка, 2009. — Т. 5 — С. 172
2. Taylor, A.J.P., The Habsburg Monarchy 1809—1918, 1941 [Електронний ресурс]. URL: www.math.chalmers.se .(дата звернення: 23.12.2018)
3. Лозинський М. Галичина в рр. 1918 - 1920. - Прага, 1922. - С. 42 - 43.
4. Винниченко В. Відродження нації. - Київ; Відень, 1920. - Т.3. - С. 254 - 256.
5. Державний секретаріат ЗУНР (ДСЗУНР), рада державних секретарів // Юридична енциклопедія : [в 6-ти т.] / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. — К. : Українська енциклопедія, 1998. — Т. 2.- 744 с.

6.Центральний державний архів вищих органів влади та управління України: Виставки: До Дня Соборності України: Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель бувшої австро-угорської монархії (про створення Західноукраїнської Народної Республіки), 13 листопада 1918 р. ЦДАВО України, ф.3505,оп.1,спр.35, арк.169-169.

7. Закон про адміністрацію Західноукраїнської Народної Республіки. [Електронний ресурс]. URL: <http://resource.history.org.ua> (дата звернення: 02.01.2019)

8. Історія українського війська (вид. І. Тиктора). — Л., 1936; друге вид. Вінніпег, 1953. С. 434.

9. Диктатор // Енциклопедія українознавства : Словникова частина : [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка ; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. — Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя ; Львів ; Київ : Глобус, 1955—2003. — Т. 2. — С. 510—51

References.

1. Isaievych, Ya.D. (2009), “Kingdom of Galicia and Lodomeria”, *Entsyklopediia istorii Ukrainy* [Encyclopaedia of History of Ukraine in 10 vol.], vol. 5, Institute of History of Ukraine of the National Academy of Sciences of Ukraine, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.

2. Taylor, A.J.P. (2018), “The Habsburg Monarchy 1809-1918, 1941”, available at: www.math.chalmers.se (Accessed 15 Jan 2019).

3. Lozynskyi, M. (1922), *Halychyna v rr. 1918-1920* [Galicia in 1918-1920], Prague, pp. 42-43..

4. Vynnychenko, V. (1920), *Vidrodzhennia natsii*. [Revival of Nation], vol. 3, pp. 254-256, Kyiv, Vienna.

5. In Shemshuchenko, Yu.S. (1998), “State Secretariat of West Ukrainian People’s Republic (DSZUNR), Council of State Secretaries”, *Yurydychna entsyklopediia* [Legal Encyclopaedia in 6 vol.], vol. 2, *Ukrayinska entsyklopediia*, Kyiv, Ukraine.

6. Central state archive of higher authorities and administration of Ukraine (1918), *Vystavky: Do Dnia Sobornosti Ukrayiny: Tymchasovyi osnovnyi zakon pro derzhavnu samostiinist ukrayinskykh zemel buvshoi avstro-uhorskoj monarkhii (pro stvorennia Zakhidnoukrayinskoj Narodnoi Respubliky)*. [Exhibitions: To the Day of Unity of Ukraine: Temporary principal law on state autonomy of Ukrainian territories of the former Austro-Hungarian Monarchy (on creation of the West Ukrainian People’s Republic)], Kyiv, Ukraine.

7. West Ukrainian People’s Republic (2018), “Law on Administration”, available at: <http://resource.history.org.ua> (Accessed 15 Jan 2019).

8. Tyktor, I. (1953), *Istoriia ukrayinskoho viiska*. [History of Ukrainian Host], 2nd ed., Vinnipeg, Canada.

9. Kubiyovych, V. (1955), “Dictator”, *Entsyklopediia ukrainoznavstva : Slovnykova chastyna* [Encyclopedia of Ukrainian studies. Dictionary part], vol. 2, Paris, France.

Стаття надійшла до редакції 28.01.2019 р.